

Kortelė:

1257757_RegNr_A-903-146/2016

<http://www.infolex.lt/tp/1257757>

Administracinė byla Nr. A-903-146/2016

Teisminio proceso Nr. 3-61-3-02991-2014-1

Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3.2; 21

(S)

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS

N U T A R T I S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2016 m. balandžio 29 d.

Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Laimės Baltrūnaitės (pranešėja), Stasio Gagio (kolegijos pirmininkas) ir Vaidos Urmonaitės-Maculevičienės, teismo posėdyje rašytinio proceso ir apeliacine tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo A. D. apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2015 m. birželio 2 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo A. D. skundą atsakovams Lietuvos valstybei, atstovaujamai Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo, ir Lukiškių tardymo izoliatoriui-kalėjimui, trečiajam suinteresuotam asmeniui Kalėjimų departamentui prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos dėl sprendimų panaikinimo, neturtinės žalos atlyginimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I.

Pareiškėjas A. D. (*toliau – ir pareiškėjas*) kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą su skundu, kurį patikslino (I t., b. l. 1, 13, 18, 29), prašydamas: 1) panaikinti Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (*toliau – ir Kalėjimų departamentas, trečiasis suinteresuotas asmuo*) 2014 m. gegužės 15 d. sprendimą Nr. 2S-2636 (*toliau – ir Sprendimas Nr. 2S-2636*); 2) panaikinti Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo (*toliau – ir Lukiškių TI-K, atsakovas*) direktoriaus 2014 m. balandžio 30 d. nutarimą Nr. 62-509 (*toliau – ir Nutarimas Nr. 62-509*); 3) priteisti iš valstybės 500 Lt (144,81 Eur) neturtinei žalai atlyginti.

Pareiškėjas paaiškino, kad nesutinka su Lukiškių TI-K 2014 m. balandžio 30 d. nutarimu Nr. 62-509, kuriuo jam skirtas papeikimas už tai, kad pažeidė bausmės atlikimo režimo reikalavimus: 2014 m. balandžio 23 d. apie 17 val. 10 min. atsisakė dirbti nemokamus darbus, tokiais veiksmais pažeidė Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (*toliau – ir Bausmių vykdymo kodeksas*,

BVK) 110 straipsnio 1 dalies 1 punkto, 2 punkto, 134 straipsnio 1 dalies bei Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. 194, (*toliau – ir Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklės*) 73.6 punkto reikalavimus. Pareiškėjas paaiškino, kad, pareigūniui pakvietus jį į darbą, jis pareigūniui paaiškinęs, kad patyrė traumą, negali susilenkti ir dirbti jokių darbų, informavo, jog 2014 m. balandžio 22 d. kreipėsi raštu į medicinos tarnybą, kad būtų apžiūrėtas. Pareigūnas nurodė pareiškėjui parašyti paaiškinimą, kuriame pareiškėjas išsamiai aprašė priežastis, dėl kurių negali dirbti. Pareiškėjo teigimu, pareigūnas galėjo jį nuvesti pas budinčią slaugytoją apžiūrai ir traumos rimtumo įvertinimui. Pareiškėjas 2014 m. gegužės 2 d. kreipėsi į medicinos tarnybą su prašymu paaiškinti, kodėl jo 2014 m. balandžio 22 d. prašymas dėl sveikatos sutrikimo buvo užregistruotas tik 2014 m. balandžio 25 d. Pareiškėjas nesutinka su tuo, kad jo prašymas buvo registruotas 2014 m. balandžio 25 d., bei atkreipia dėmesį, jog gydymo paskyrimas patvirtina, kad 2014 m. balandžio 23 d. jis negalėjo dirbti. Dėl nurodytų priežasčių pareiškėjas taip pat prašė panaikinti ir Kalėjimų departamento 2014 m. gegužės 15 d. sprendimą Nr. 2S-2636 dėl jo skundo, teigdamas, kad skundas išnagrinėtas neišsamiai. Dėl nepagrįsto nubaudimo pareiškėjas prašė atlyginti jam neturtinę žalą.

Atsakovas ir atsakovo Lietuvos valstybės atstovas Lukiškių tardymo izoliatorius-kalėjimas prašė atmesti pareiškėjo skundą kaip nepagrįstą.

Atsiliepime į skundą (I t., b. l. 50–53) Lukiškių TI-K rėmėsi BVK 134 straipsnio 1 dalimi, 2 dalimi, 142 straipsniu bei paaiškino, kad pareiškėjas buvo supažindintas su vidaus tvarkos taisyklėmis, Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklėmis ir dienotvarkės reikalavimais. Pareiškėjas pažeidė teisės aktų reikalavimus, nes 2014 m. balandžio 23 d. atsisakė eilės tvarka dirbti nemokamus darbus, pažeidė Nutarime Nr. 62-509 nurodytų teisės aktų reikalavimus, dėl to jam buvo paskirta adekvati pažeidimui nuobauda – papeikimas. Atsakovas pabrėžė, kad Lukiškių TI-K visada atsižvelgia į nuteistojo sveikatos būklę prieš įtraukdamas į darbus. Asmenys nevedami į darbus tada, kai yra profilaktinio patikrinimo ir darbingumo nustatymą atlikusios gydytojų komisijos rašytinė išvada, kad nuteistasis yra nedarbingas. Tokia išvada surašoma asmens sveikatos istorijoje. Tai, kad A. D. yra darbingas, patvirtina darbingumo nustatymą atlikusios gydytojų komisijos rašytinė išvada. Skirdama pareiškėjui nuobaudą Lukiškių TI-K administracija atsižvelgė į BVK 143 straipsnio reikalavimus, rėmėsi pareigūnų tarnybiniais pranešimais, atsižvelgė į pareiškėjo rašytinį paaiškinimą. Atsakovas taip pat nesutiko su pareiškėjo reikalavimu dėl žalos atlyginimo bei pažymėjo, jog nėra visų būtinų civilinės atsakomybės sąlygų, nenustatytas žalos padarymo faktas, neteisėti veiksmai.

Trečiasis suinteresuotas asmuo Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos prašė atmesti pareiškėjo skundą kaip nepagrįstą.

Atsiliepime į skundą (I t., b. l. 38–41) paaiškino, jog Kalėjimų departamente 2014 m. balandžio 30 d. gautas pareiškėjo skundas dėl Lukiškių TI-K direktoriaus 2014 m. balandžio 30 d. nutarimu Nr. 62-509 paskirtos nuobaudos – papeikimo. Atlikus tyrimą nustatyta, kad pareiškėjas 2014 m. balandžio 23 d. dėl skubios medicininės pagalbos suteikimo nesikreipė. Pareiškėjas iš anksto žinojo, kad reikės atlikti nemokamus darbus pagal Lukiškių TI-K direktoriaus patvirtintą 2014 m. balandžio 16 d. grafiką Nr. 24-2728, tačiau į pareigūnus nesikreipė, nebuvo žymos, kad tą dieną pareiškėjas yra nedarbingas. Atsisakydamas dirbti pareiškėjas pažeidė teisės aktų reikalavimus, todėl nubaustas pagrįstai. Trečiasis suinteresuotas asmuo taip pat nesutiko ir su pareiškėjo reikalavimu dėl žalos atlyginimo bei pažymėjo, jog pareiškėjas neįrodė, kad jam buvo padaryta neturtinė žala, nenurodė kaip konkrečiai pasireiškė žala. Trečiojo suinteresuoto asmens nuomone, Kalėjimų departamentas pagrįstai netenkino pareiškėjo skundo, todėl prašė pareiškėjo skundą teismui atmesti kaip nepagrįstą.

II.

Vilniaus apygardos administracinis teismas 2015 m. birželio 2 d. sprendimu (II t., b. l. 33–37) pareiškėjo A. D. skundą atmetė.

Teismas nustatė, kad pareiškėjas ginčija Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo direktoriaus 2014 m. balandžio 30 d. nutarimą Nr. 62-509 „Dėl nuteistojo nubaudimo“ (I t., b. l. 44), kuriame nurodyta, jog A. D. padarė baumės režimo reikalavimų pažeidimą – 2014 m. balandžio 23 d. apie 17 val. 10 min. būdamas kameroje Nr. 231 atsisakė dirbti nemokamus darbus, savo veiksmais pažeidė Bausmių vykdymo kodekso 110 straipsnio 1 dalies 1 punkto ir 2 punkto, 134 straipsnio 1 dalies bei Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 73.6 punkto reikalavimus. Nuobauda skirta atsižvelgiant į pareiškėjo rašytinį paaiškinimą ir vadovaujantis BVK 142 straipsniu, pareiškėjui skirtas paėikimas.

Ištyręs bylos įrodymus, pirmosios instancijos teismas nustatė, kad 2014 m. balandžio 23 d. pareigūnai P. M. ir S. S. surašė tarnybinius pranešimus (I t., b. l. 46–47), kuriuose nurodė, jog 2014 m. balandžio 23 d. korpuso vyresnysis S. S. pranešė, kad nuteistasis iš kameros Nr. 231 A. D. atsisakė dirbti nemokamus darbus pagal grafiką, kurį patvirtino įstaigos direktorius 2014 m. balandžio 16 d. Išvadą dėl šių tarnybinių pranešimų įrašė pareigūnas V. M., nurodydamas, koks pažeidimas galimai padarytas. Teisme apklaustas liudytoju S. S. patvirtino įvykį, nurodytą tarnybiniame pranešime, taip pat parodė, kad pareiškėjas skundėsi sveikatos būkle, tačiau nepateikė pažymos iš Sveikatos priežiūros tarnybos, nepateikė jokio kito dokumento, todėl liudytojas (pareigūnas) privalėjo vadovautis nemokamų darbų grafiku. Pareiškėjui nemotyvuotai atsisakius eiti dirbti aplinkos tvarkymo darbus, pareigūnas surašė tarnybinių pranešimą ir atidavė jį administracijai. Liudytojas P. M. teisme parodė, kad, sužinojęs apie tai, jog pareiškėjas atsisako dirbti nemokamus darbus, jis priėjo prie kameros ir paklausė pareiškėjo, kodėl atsisako dirbti, į tai pareiškėjas paaiškino, jog serga, tačiau pažymos neturėjo. Pareiškėjas surašė rašytinį paaiškinimą. Liudytojas paaiškino, kad jis, kaip pareigūnas, neturi galimybės patikrinti, ar asmuo yra padavęs kokį nors prašymą Sveikatos priežiūros tarnybai, ar toks prašymas įregistruotas. Pareiškėjas 2014 m. balandžio 23 d. paaiškiniame (I t., b. l. 48) nurodė, kad tą dieną jam pasiūlyta dirbti nemokamus darbus, tačiau jis yra pasitempęs stuburą, 2014 m. balandžio 22 d. yra padavęs prašymą medicinos tarnybai, nes negali susilenkti, tokios būklės dirbti nei mokamų, nei nemokamų darbų negali.

Teismas nustatė, kad Lukiškių TI-K direktorius 2014 m. balandžio 16 d. patvirtino Nuteistųjų įtraukimo į nemokamus darbus grafiką Nr. 24-2728 (I t., b. l. 59–63). Šiame grafike nurodyta, kad A. D. yra darbingas asmuo, kad nemokamus darbus jis dirbs balandžio 23 d., taip pat grafike yra pastaba, kad įtraukimo į nemokamus darbus dieną nuteistasis, turintis laikiną nedarbingumą (būtina pažyma iš Sveikatos priežiūros tarnybos) ar dėl kitų priežasčių negalintis atlikti BVK 134 straipsnio 1 dalies nurodytų darbų, gali būti perkeltas dirbti kitomis dienoms. Į bylą pateikta asmens sveikatos istorija (I t., b. l. 69–70), kurioje yra 2014 m. sausio 28 d. gydytojų komisijos įrašas, kad pareiškėjas gali dirbti pagalbinio darbininku. Pareiškėjo medicininiuose dokumentuose yra jo 2014 m. liepos 24 d. prašymas iškviešti apžiūrai (I t., b. l. 157), 2014 m. rugpjūčio 7 d. įrašas apie pareiškėjo nusiskundimus (I t., b. l. 159–160), pareiškėjo 2014 m. rugsėjo 1 d. prašymas iškviešti atlikti tyrimus (I t., b. l. 161), 2014 m. rugsėjo mėnesio gydytojų daryti įrašai (I t., b. l. 162–163), 2014 m. rugsėjo 22 d. pareiškėjo prašymas iškviešti dėl turimų nusiskundimų. Teismas medicininiuose dokumentuose nenustatė jokių įrašų apie 2014 m. balandžio 22 d. ar 23 d. prašymus, nors tokio pobūdžio prašymai dedami į Asmens sveikatos istoriją. Atsakovas pateikė Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo Sveikatos priežiūros skyriaus Suimtųjų, nuteistųjų ir nuteistųjų areštu ambulatorinio priėmimo registracijos žurnalą (II t., b. l. 10–11), kuriame nurodyta, kad pareiškėjas 2014 m. balandžio 25 d. padavė prašymą registracijai, jį apžiūrėjo bendruomenės slaugytoja, įrašyta medicinos specialisto išvada „amb. gyd.“. Atsakovas pateikė ir Ambulatorinių ligonių registracijos žurnalą (II t., b. l. 12–13), kuriame nurodyta, kad yra A. D. prašymas, prie jo nurodyta data „04.25“.

Iš byloje pateiktos Individualaus darbo su nuteistuoju knygelės (I t., b. l. 54–58) teismas nustatė, kad šioje knygelėje pareiškėjas pasirašė, jog supažindintas su Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklėmis ir dienotvarkės reikalavimais. Taip pat pareiškėjas yra pasirašęs, kad buvo

supažindintas su BVK 134 straipsniu „Nuteistųjų įtraukimas į nemokamus darbus“. Iš minėtos knygelės matyti, kad pareiškėjas supažindintas ir su pasiūlymu, prašymų ir skundų priėmimo ir išsiuntimo tvarka.

BVK 134 straipsnyje nustatyta nuteistųjų pareiga atlikti nemokamus darbus, įtraukimo į šiuos darbus sąlygos ir tvarka, nurodyta, kad šie darbai atliekami paėiliui. Pareiškėjas neginčijo, kad tokius darbus jis atlikti privalo, ir kad jie skiriami pagal grafiką. Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 73.6 punkte nustatyta pareiga tvarkyti ir prižiūrėti savo gyvenamąją, miegamą ir pasivaikščiojimo vietas. BVK 110 straipsnyje numatytos specialiosios nuteistųjų, kuriems paskirta laisvės atėmimo bausmė, pareigos. Šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta pareiga laikytis pataisos darbų įstaigų tvarkos, o 1 dalies 2 punkte nustatyta pareiga vykdyti pataisos įstaigos administracijos reikalavimus. Už šių reikalavimų nevykdymą gali būti skiriamos drausminės nuobaudos (BVK 142 straipsnis). Pareiškėjas neneigia, kad atsisakė vykdyti Lukiškių TI-K pareigūno reikalavimą eiti dirbti nemokamus darbus. Pareiškėjas paaiškino, kad jis informavo pareigūną apie tai, jog nurodytų darbų dirbti negali, nes negali susilenkti, taip pat apie tai, kad 2014 m. balandžio 22 d. padavė prašymą medicinos tarnybai. Tačiau pareiškėjas neturėjo jokio dokumento, kuris patvirtintų, kad 2014 m. balandžio 23 d. jis yra nedarbingas, nepateikė ir įrodymo, kad 2014 m. balandžio 22 d. buvo padavęs prašymą dėl sveikatos patikrinimo. Teismas pažymėjo, kad pareigūnas negali leisti nuteistajam neiti dirbti nemokamų darbų pagal patvirtintą grafiką vien atsižvelgdamas į asmens žodžius ir nereaguodamas į tokį atsisakymą. Teismas nustatė, kad pareigūnai prievarta nevedė pareiškėjo į nemokamus darbus, tačiau jie turėjo pranešti administracijai, kad nuteistasis jų nurodymų nevykdė, ką pareigūnai ir padarė surašydami tarnybinius pranešimus. Vėliau surinkti dokumentai patvirtina tik tai, kad pareiškėjo prašymas, susijęs su sveikatos būkle, buvo įregistruotas 2014 m. balandžio 25 d. Paties prašymo atsakovas nepateikė, nors 2015 m. balandžio 21 d. teismo raštu buvo prašoma tokį pareiškėjo prašymą pateikti teismui (II t., b. l. 7). Atsakovas pateikė teismui 2015 m. balandžio 22 d. atsakymą, kuriame nurodė, kad, peržiūrėjęs pareiškėjo Asmens sveikatos istoriją, įrašų, padarytų teismo rašte nurodytomis datomis, nėra, taip pat nėra ir pareiškėjo prašymo. Teismas nustatė, kad vėlesnio laikotarpio prašymai dėl sveikatos patikrinimo yra įdėti į medicininius dokumentus. Įrašas dėl ambulatorinio gydymo padarytas 2014 m. balandžio 25 d. Atsakovo 2015 m. balandžio 22 d. rašte nurodyta, kad pareiškėjui buvo duotos 4 tabletės Diclac.

Įvertinęs nustatytas aplinkybes, pirmosios instancijos teismas priėjo prie išvadų, kad pareiškėjas neturėjo teisėto pagrindo 2014 m. balandžio 23 d. 17 val. 10 min. atsisakyti eiti atlikti nemokamus darbus, kuriuos privalėjo atlikti tiek pagal patvirtintą grafiką, tiek vadovaujantis Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 73.6 punktu, tiek vykdant Lukiškių TI-K administracijos reikalavimą. Be to, pareiškėjas, jeigu jis susižalojo 2014 m. balandžio 22 d. ar anksčiau, turėjo galimybę paduoti prašymą ne tik Sveikatos priežiūros tarnybai, bet ir Lukiškių TI-K administracijai, prašydamas pakeisti darbų laiką ar atleisti nuo darbų 2014 m. balandžio 23 d.

Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes, teismas konstatavo, kad skundžiamas 2014 m. balandžio 30 d. Lukiškių TI-K direktoriaus nutarimas Nr. 62-509 yra teisėtas, pagrįstas tiek teisės aktu nuostatomis, tiek faktinėmis aplinkybėmis, tuo pačiu yra teisėtas ir Kalėjų departamento 2014 m. gegužės 15 d. sprendimas Nr. 2S-2636.

Spręsdamas dėl pareiškėjo reikalavimo priteisti neturtinės žalos atlyginimą, teismas vadovavosi Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (*toliau – ir Civilinis kodeksas, CK*) 6.271 straipsniu bei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, kurioje ne kartą yra pažymėta, kad CK 6.271 straipsnyje numatyta viešoji atsakomybė atsiranda esant trimis sąlygoms: neteisėtiems veiksams ar neveikimui, žalai ir priežastiniam ryšiui tarp neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Reikalavimas dėl žalos atlyginimo (tiek turtinės, tiek neturtinės) gali būti patenkinamas nustačius visumą viešosios atsakomybės sąlygų: pareiškėjo nurodytos valdžios institucijos neteisėtus veiksmus, žalos pareiškėjui padarymo faktą ir priežastinį ryšį tarp valdžios institucijos neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos. Nenustačius bent vienos iš minimų viešosios atsakomybės sąlygų, valstybei pagal CK 6.271 straipsnį nekyla turtinė prievolė atlyginti žalą.

Pareiškėjas prašė teismo priteisti jam neturtinės žalos atlyginimą – 500 Lt, tačiau kaip pasireiškė neturtinė žala nenurodė. Susipažinęs su pareiškėjo skundo turiniu (I t., b. l. 18), teismas priėjo prie išvadų, kad neturtinė žala padaryta priimant neteisėtą sprendimą nubausti pareiškėją. Atsižvelgdamas į nurodytą teisinį reglamentavimą, teismas pažymėjo, kad sprendžiant dėl atitinkamos valstybės valdžios institucijos (jos pareigūnų) veikos neteisėtumo, kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmens, teigiančio, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, atžvilgiu, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime konstatavo, kad asmeniui teisė į žalą, padarytos neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, atlyginimą atsiranda tik tada, kai įstatymų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad valstybės institucijos, pareigūnai atliko neteisėtus veiksmus ir žala asmeniui atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Neturtinė (moralinė) žala yra dvasinė skriauda, kuri taip pat gali būti atlyginama, siekiant kompensuoti asmens patirtą fizinį skausmą, dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, dvasinius sukrėtimus, emocinę depresiją, pažeminimus, reputacijos pablogėjimą ir kitą. Kaip ir turtinės žalos padarymo atveju, būtina nustatyti visus pirmiau paminėtus žalos elementus, kurie vienas be kito žalos atsiradimo kontekste egzistuoti negali. Taigi siekiant neturtinės žalos atlyginimo būtina nustatyti, kad tas asmuo, kuris kreipėsi teisminės gynybos, tikrai patyrė fizinį skausmą, dvasiškai išgyveno, realiai patyrė emocinę depresiją, pažeminimai buvo apčiuopiami, reputacijos pablogėjimas juntamas ir ši dvasinė skriauda, pasireiškusi vienu arba keletu iš išvardytų elementų, nebuvo vienkartinio pobūdžio ar momentinė.

Teismas nenustatė, kad Lukiškių TI-K pareigūnai pažeidė kokių nors teisės aktų reikalavimus, neveikė taip, kaip veikti juos įpareigoja Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklės ar Bausmių vykdymo kodeksas. Teismas nustatė, kad Lukiškių TI-K administracija priėmė teisėtą ir pagrįstą sprendimą, todėl nėra pagrindo išvadai, kad buvo kokie nors neteisėti valstybės institucijos aktai, t. y. nenustatė vienos iš esminių žalos atlyginimo sąlygų. Taip pat teismas nenustatė pagrindo išvadai, kad neturtinė žala buvo padaryta, kadangi pareiškėjas ir pats nesiėmė visų galimų priemonių informuoti pareigūnus iš anksto, kad jis negalės dirbti nemokamus darbus pagal patvirtintą grafiką, neprašė pakeisti grafiko, t. y. dėl galimų pasekmių pareiškėjas prisiėmė riziką, nes žinojo, kad už pareigūnų teisėtų nurodymų nevykdymą jam gresia atsakomybė. Nesant visų neturtinės žalos atlyginimo priteisimui būtinų sąlygų, pirmosios instancijos teismas šio pareiškėjo reikalavimo netenkino.

III.

Pareiškėjas A. D. (*toliau – ir apeliantas*) apeliaciniame skunde (II t., b. l. 45–46) prašo panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2015 m. birželio 2 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – jo skundą tenkinti.

Apelianto nuomone, pirmosios instancijos teismas bylą išnagrinėjo neobjektyviai ir šališkai, nevertino skunde išdėstytų argumentų. Teismo posėdyje apklausti liudytojai S. S. ir P. M. patvirtino, kad jis 2014 m. balandžio 23 d. skundėsi sveikatos sutrikimais. Apeliantas pažymi, kad būtent jo 2014 m. balandžio 22 d. prašymo (kuris yra dingęs, nors privalėjo būti įsegtas į Asmens sveikatos istoriją) pagrindu jis 2014 m. balandžio 25 d. buvo apžiūrėtas medicinos tarnyboje ir jam paskirtas gydymas vaistais „Diclac“. Į šias aplinkybes, liudijančias, kad pareiškėjas (apeliantas) iš tikrųjų nesuvaidino traumos, pirmosios instancijos teismas neatsižvelgė. Bylos I tomo 69–70 lapuose yra 2014 m. sausio 28 d. gydytojų komisijos įrašas, kad jis gali dirbti pagalbiniu darbininku, tačiau pareiškėjas nebuvo apžiūrėtas komisijos, kuri būtų nustačiusi jo darbingumą.

Apelianto teigimu, neturtinė žala jam buvo padaryta dėl to, kad Lukiškių TI-K administracija neatsižvelgė į jo paaiškinime nurodytas aplinkybes, nepranešė medicinos tarnybos budėtojui apie jo nusiskundimus, neperkėlė 2014 m. balandžio 23 d. nemokamų darbų atlikimo kitai dienai, dėl to leido apeliantui jaustis pažemintam, nes jį esą laiko vergu.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

IV.

Byloje nagrinėjamas ginčas dėl pareiškėjo skundo reikalavimų panaikinti Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo 2014 m. balandžio 30 d. nutarimą Nr. 62-509, kuriuo pareiškėjui už bausmės atlikimo režimo reikalavimų pažeidimą skirta nuobauda – papeikimas, ir Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2014 m. gegužės 15 d. sprendimą Nr. 2S-2636, kuriuo, išnagrinėjus pareiškėjo skundą išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka, minėta nuobauda palikta galioti, bei reikalavimo priteisti 500 Lt (144,81 Eur) neturtinę žalą, atsiradusią dėl Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo neteisėtų veiksmų.

Lukiškių TI-K direktoriaus 2014 m. balandžio 30 d. nutarime Nr. 62-509, t. y. pareiškėjas nubaustas už tai, kad 2014 m. balandžio 23 d. apie 17 val. 10 min. atsisakė dirbti nemokamus darbus, tuo pažeidė Bausmių vykdymo kodekso 110 straipsnio 1 dalies 1 punkto, 2 punkto, 134 straipsnio 1 dalies bei Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 73.6 punkto reikalavimus.

Pareiškėjas, nesutikdamas su pirmosios instancijos teismo sprendimu, apeliaciniame skunde, kaip ir skunde pirmosios instancijos teismui, teigia, kad jis 2014 m. balandžio 22 d. buvo pateikęs prašymą Lukiškių TI-K Sveikatos priežiūros tarnybai dėl apžiūros, 2014 m. balandžio 23 d. apie tai pranešė Lukiškių TI-K pareigūnams S. S. ir P. M., taip pat žodžiu bei raštu paaiškino, jog negali dirbti, nes yra patempęs stuburą ir negali susilenkti. Teismas šiuos pareiškėjo teiginius vertino kritiškai, pažymėdamas, kad byloje nėra pateikta įrodymų, patvirtinančių, jog pareiškėjas 2014 m. balandžio 22 d. nustatyta tvarka buvo pateikęs prašymą dėl priėmimo ir apžiūros Sveikatos priežiūros tarnyboje.

Nuteistųjų sveikatos priežiūros ypatumus reglamentuoja Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. 194 (ginčui aktuali redakcija, galiojusi nuo 2014 m. balandžio 8 d. iki 2014 m. gruodžio 23 d.), XL skyriaus normos. Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 252 punkte nustatyta, kad nuteistieji, bausmę atliekantys pataisos įstaigose, kuriose patekimas į asmens sveikatos priežiūros tarnybas yra apribojamas, priėmimui pas medicinos specialistą registruojami iš anksto. Kalėjų gyvenamųjų patalpų korpusuose (fligeliuose, aukštuose, karceriuose), kitų pataisos įstaigų baudos ir drausmės izoliatoriuose ir kamerų tipo patalpose šių įstaigų direktorių įgalioti priežiūros pareigūnai pildo nuteistųjų ambulatorinio priėmimo registracijos žurnalus (41 priedas), vadovaudamiesi Nuteistųjų registravimo ambulatoriniam priėmimui taisyklėmis (42 priedas). Pataisos įstaigos bendrabučiuose gyvenančius nuteistuosius priėmimui pas medicinos specialistą registruoja būrių viršininkai arba kiti pataisos įstaigos direktoriaus įgalioti pareigūnai. Pacientai registruojami kasdien. Užbaigus registravimą, žurnalai pristatomi į asmens sveikatos priežiūros tarnybą jos darbo dienos pradžioje. Už visų registruotų pacientų susitikimą su medicinos specialistais atsako juos užregistravę pareigūnai. Į asmens sveikatos priežiūros tarnybą pacientai atvyksta patys arba juos palydi prižiūrėtojai pataisos įstaigoje nustatyta tvarka. <...>

Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 42 priede „Nuteistųjų registravimo ambulatoriniam priėmimui taisyklės“, be kita ko, įtvirtinta, kad nuteistiesiems registruoti ambulatoriniam priėmimui pataisos įstaigos padaliniuose pildomas Nuteistųjų ambulatorinio priėmimo registracijos žurnalas. Žurnalo puslapiai iš anksto sunumeruojami, pacientai registruojami chronologine tvarka. <...> (3 p.). Žurnalą saugo ir pildo kiekvienas pataisos įstaigos būrys, kamerų tipo patalpa, baudos (drausmės) izoliatorius, kalėjimo korpusas (korpuso aukštas), izoliuotas tuberkuliozės skyrius ir karceris (4 p.). Pataisos įstaigos būrio žurnalą saugo ir 1–5 skiltis pildo už socialinę reabilitaciją (auklėjamąjį darbą) atsakingas pareigūnas arba jo įgaliotas asmuo. Kamerų tipo patalpų, baudos (drausmės) izoliatoriaus, karcerio, izoliuoto tuberkuliozės skyriaus žurnalą saugo ir 1–5 skiltis pildo korpuso (korpuso aukšto) skyriaus vyresnysis arba jo paskirtas budintis priežiūros

pareigūnas. Žurnalo 6–9 skiltis pildo medicinos specialistai. Jie 9 skiltyje įrašo asmens sveikatai sugražinti ir išsaugoti reikalingas organizacines priemones, priklausančias psichologinės, socialinės reabilitacijos ir priežiūros tarnybų kompetencijai (5 p.). Pacientai registruojami kasdien. Užbaigus registravimą, žurnalas pristatomas į asmens sveikatos priežiūros tarnybą jos darbo dienos pradžioje. Už visų registruotų pacientų susitikimą su medicinos specialistais atsako juos užregistravę pareigūnai (6 p.). Į asmens sveikatos priežiūros tarnybą pacientai atvyksta patys arba juos palydi prižiūrėtojai pataisos įstaigoje nustatyta tvarka. <...> (7 p.). Į žurnalą neįrašomi tik tie pacientai, kuriems medicinos specialistai nustatė pakartotinių apsilankymų tvarką ir apie tai informavo socialinės reabilitacijos ir priežiūros tarnybų pareigūnus (8 p.). Kai asmuo dėl ambulatorinio priėmimo kreipiasi su rašytiniu prašymu, jis užregistruojamas žurnale, prašymas pridedamas (9 p.). Užbaigus ambulatorinį priėmimą, žurnalas grąžinamas į atitinkamą padalinį. Už padalinio nuteistųjų psichologinę terapiją, socialinę reabilitaciją ir priežiūrą atsakingi pareigūnai susipažįsta su medicinos specialistų įrašais žurnalo 9 skiltyje ir įgyvendina jų kompetencijai priklausančias organizacines priemones (10 p.).

Byloje nustatyta, kad pirmosios instancijos teismas 2015 m. balandžio 21 d. raštu (II t., b. l. 7) prašė atsakovo pateikti teismui pareiškėjo 2014 m. balandžio 22 d. prašymą, duomenis apie jo medicininę apžiūrą 2014 m. balandžio 25 d., skirtą gydymą. Atsakymas į šį teismo paklausimą, Lukiškių TI-K 2015 m. balandžio 22 d. raštu Nr. 9-7608 nurodė, kad, peržiūrėjus A. D. Asmens sveikatos istoriją, įrašų, padarytų teismo rašte nurodytomis datomis, nėra, taip pat nėra ir pareiškėjo prašymo. Kartu su aptariamu raštu atsakovas pateikė teismui Lukiškių TI-K Sveikatos priežiūros skyriaus Suimtųjų, nuteistųjų ir nuteistųjų areštu ambulatorinio priėmimo registracijos žurnalo išrašą, kuriame nurodyta, kad 2014 m. balandžio 25 d. pareiškėją apžiūrėjo bendruomenės slaugytoja, kuri skyrė jam ambulatorinį gydymą, taip pat pateikė Lukiškių TI-K Sveikatos priežiūros skyriaus Ambulatorinių ligonių registracijos žurnalo išrašą, kuriame nurodyta, kad 2014 m. balandžio 25 d. A. D. suteikta medicininė pagalba – 4 tabletės Diclac. Taigi atsakovas nepateikė į bylą jokių objektyvių duomenų apie tai, koku pagrindu 2014 m. balandžio 25 d. pareiškėjas buvo priimtas medicininei apžiūrai Sveikatos priežiūros skyriuje, nes joks jo prašymas dėl medicininės apžiūros nurodytu laikotarpiu nustatyta tvarka nebuvo užregistruotas. Ši byloje nustatyta aplinkybė, kad esant patvirtintai tvarkai, jog nuteistasis medicininei apžiūrai registruojasi pateikdamas rašytinį prašymą, o šiuo atveju nesant tokiai situacijai, kad įvyko koks nors nelaimingas atsitikimas ir medicininė pagalba turėjo būti suteikta skubiai, o pareiškėjas 2014 m. balandžio 25 d. buvo apžiūrėtas pagal atsakovo pateiktus įrodymus nesant tokio prašymo, teisėjų kolegijai yra pakankamas pagrindas išvadoms, kad pareiškėjo įrodymų (paaiškinimų teismui), jog jis 2014 m. balandžio 22 d. buvo pateikęs rašytinį prašymą Sveikatos priežiūros tarnybai dėl medicininės apžiūros, atsakovas įrodymais nepaneigė. Atsakovo atsakymas, kad pareiškėjo asmens sveikatos istorijoje nėra tokio prašymo, dėl pirmiau aptartų priežasčių nėra pakankamas pagrindas išvadoms, kad tokio prašymo pareiškėjas nepateikė. Teismo posėdyje apklausti liudytojai Lukiškių TI-K pareigūnai S. S. ir P. M. patvirtino, kad pareiškėjas 2015 m. balandžio 23 d. informavo juos apie tai, kad dirbti negali dėl to, kad serga. 2014 m. balandžio 25 d. po medicininės apžiūros Lukiškių TI-K Sveikatos priežiūros skyriuje pareiškėjui skirtas gydymas – 4 tabletės Diclac (Diklofenakas), t. y. vaistas, malšinantis skausmą ir slopinantis uždegimą.

Pagal nustatytą tvarką nuteistasis, kuris negali dirbti nemokamų darbų pagal grafiką, turi pateikti nustatyta tvarka gautą medicininę pažymą. Pareiškėjas tokios pažymos 2014 m. balandžio 23 d. neturėjo, tačiau atsakovui nepaneigus jo nurodytos aplinkybės, kad 2014 m. balandžio 22 d. jis buvo užsiregistravęs medicininei apžiūrai dėl atsiradusio skausmo, nes 2014 m. balandžio 25 d. buvo apžiūrėtas atsakovo nepaaiškintomis pagal patvirtintos tvarkos reikalavimus aplinkybėmis ir skirti vaistai nuo skausmo, šios aplinkybės vertintinos pareiškėjo naudai. Todėl konstatuotina, kad šiuo konkrečiu atveju neįrodytas pažeidimo, už kurį skirta nuobauda, sudėties elementas – pareiškėjo kaltė. Atsižvelgdama į tai teisėjų kolegija pareiškėjo apeliacinį skundą patenkina iš dalies, pakeičia pirmosios instancijos teismo sprendimą ir panaikina Lukiškių TI-K direktoriaus 2014 m. balandžio 30 d. nutarimą Nr. 62-509 bei Kalėjimų departamento direktoriaus 2014 m. gegužės 15 d. sprendimą Nr. 2S-2636.

Pareiškėjas taip pat prašė priteisti jam 500 Lt (144,81 Eur) neturtinę žalą, kurią kildina iš to, kad Lukiškių TI-K administracija atitinkamai nereagavo į jo nusiskundimus (neatsižvelgė į jo paaiškinime nurodytas aplinkybes, nepranešė Sveikatos priežiūros skyriaus budėtojiui apie pareiškėjo nusiskundimus, neperkėlė 2014 m. balandžio 23 d. nemokamų darbų atlikimo kitai dienai, nepagrįstai nubaudė už atsisakymą dirbti nemokamus darbus), dėl to leido pareiškėjui jaustis pažemintam.

Viešojo (valstybės) atsakomybė CK 6.271 straipsnyje numatytais atvejais atsiranda esant šioms trimis sąlygoms: neteisėtiems veiksams ar neveikimui, žalai, priežastiniam neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos ryšiui. Pagrindinis viešosios atsakomybės elementas – neteisėti veiksmai, kurių buvimas arba nebuvimas iš esmės lemia, ar tikslinga byloje vertinti likusias sąlygas. CK 6.250 straipsnio 1 dalis apibrėžia, kad neturtinė žala yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinti pinigais. Sprendžiant pareiškėjo skundo dėl neturtinės žalos pagrįstumo klausimą turi būti nustatyta ne tik tai, ar Lukiškių TI-K ir Kalėjimų departamentas pareiškėjo atžvilgiu veikė neteisėtai arba neveikė taip, kaip turėjo veikti pagal įstatymus (CK 6.271 straipsnis), bet ir tai, ar dėl tokio veikimo arba neveikimo atsirado pareiškėjo nurodyta žala (pasekmės). Šiuo teismo procesiniu sprendimu pripažinta, kad pareiškėjui Lukiškių TI-K direktoriaus 2014 m. balandžio 30 d. nutarimu Nr. 62-509 nuobauda buvo skirta nepagrįstai. Todėl yra pagrindas pripažinti viešosios atsakomybės sąlygą – valdžios institucijos neteisėtus veiksmus.

Byloje nustatyta, kad pareiškėjui už baudmės atlikimo režimo reikalavimų pažeidimą buvo skirta švelniausia iš BVK 142 straipsnio 1 dalyje numatytų nuobaudų rūšių – papeikimas. Byloje nėra objektyvių duomenų, leidžiančių teigti, kad šios rūšies nuobaudos paskyrimas sukėlė pareiškėjui tokius nepatogumus, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai būdingus laisvės atėmimo baudmės režimui. Paskirta nuobauda nebuvo susijusi su jokiais papildomais ribojimais, kurie gali atsirasti paskiriant kitas Bausmių vykdymo kodekse numatytas nuobaudas.

Europos Žmogaus Teisių Teismas, gindamas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje įtvirtintas pagrindines žmogaus teises ir laisves, tam tikrais atvejais konstatuoja, kad teisės pažeidimo pripažinimas savaime yra pakankama ir teisinga satisfakcija už patirtą skriaudą (žr., pvz., EŽTT 2000 m. spalio 10 d. sprendimą byloje *Daktaras prieš Lietuvą*, 2006 m. spalio 10 d. sprendimą byloje *L. L. prieš Prancūziją*). Taigi teisės pažeidimo pripažinimas byloje, susijusiose su neturtinės žalos atlyginimu, tam tikrais atvejais gali būti savarankiškas pažeistų asmens teisių gynimo būdas. Taigi ne visais atvejais tam, jog būtų apginta pažeista neturtinė teisė, priteisiamas neturtinės žalos atlyginimas pinigais. Neturtinės žalos atlyginimas pinigais priteisiamas, jeigu konkrečiu atveju nustatoma, kad teisės pažeidimo pripažinimo nepakanka pažeistai teisei apginti (žr., pvz., EŽTT 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimą byloje *Meilus prieš Lietuvą*). Analogiškos pozicijos laikomasi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (ABTĮ 13 str. 1 d., 20 str. 3 d.) praktikoje (žr., pvz., LVAT 2008 m. balandžio 16 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A444-619/2008, 2010 m. spalio 15 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A146-1240/2011, 2012 m. sausio 26 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A756-143/2012, 2013 m. gruodžio 16 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A662-2009/2013 ir kt.).

Pagal CK 6.250 straipsnio 1 dalį neturtinė žala yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinti pinigais.

CK 6.250 straipsnio taikymo teisminėje praktikoje ne kartą buvo išaiškinta, kad neturtine žala pripažintinas ne bet koks valdžios institucijų neteisėtais veiksmais (neveikimu) asmeniui, kuris kreipėsi teisminės gynybos, padarytas neigiamas poveikis, kad neturtinė žala gali būti konstatuojama tik tada, kai nustatoma, kad poveikis buvo pakankamai intensyvus, o ne mažareikšmis ir smulkmeniškasis, kai nustatoma, kad asmuo tikrai patyrė dvasinius išgyvenimus, realiai pajautė emocinę depresiją, pažeminimai buvo apčiuopiami ir dvasinė skriauda, pasireiškus

vienu arba keletu iš išvardytų elementų, nebuvo vienkartinio pobūdžio ar momentinė. Taigi neturtinė žala nėra bet koks, net menkiausias laipsnis asmeniui padarytas neigiamas poveikis, jis turi sukelti ne vienkartinius ar trumpalaikius išgyvenimus ar emocijas arba sudaryti kliūtis, kurios nėra sudėtingos ar nesunkiai įveikiamos. Neturtinė žala konstatuojama tada, kai ją darantys veiksmai ar veiksniai yra pakankamai intensyvūs, o ne mažareikšmiai ar smulkmeniški, kai jie yra nepriimtini teigiamos reputacijos ar asmens gero vertinimo požiūriu ir gali būti įvertinti pinigais, atsižvelgiant į pažeidžiamų vertybių pobūdį, pakenkimo intensyvumą, trukmę ir kt.

Atsižvelgiant į bylos faktines aplinkybes, kad pareiškėjui buvo skirta švelniausia nuobauda, jos trumpalaikis poveikis neviršijo būdingų laisvės atėmimo bausmei nepatogumų, todėl teismo pripažinimas, kad pareiškėjas buvo nubaustas nepagrįstai yra pakankama ir teisinga satisfakcija, todėl neturtinės žalos atlyginimas pinigais nepriteistinas. Remdamasi išdėstytais motyvais, teisėjų kolegija pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria atmetas pareiškėjo reikalavimas priteisti neturtinės žalos atlyginimą, palieka nepakeistą.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 140 straipsnio 1 dalies 3 punktu, teisėjų kolegija

n u t a r i a :

Pareiškėjo A. D. apeliacinį skundą patenkinti iš dalies.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2015 m. birželio 2 d. sprendimą pakeisti.

Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo direktoriaus 2014 m. balandžio 30 d. nutarimą Nr. 62-509 ir Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2014 m. gegužės 15 d. sprendimą Nr. 2S-2636 panaikinti.

Kitą pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį palikti nepakeistą.

Nutartis neskundžiama.

Teisėjai Laimė Baltrūnaitė

Stasys Gagys

Vaida Urmonaitė-Maculevičienė